

Σημειώσεις για μια εμπειρία του ορίζοντα

Ταξίαρχης Κεραμές

Τα χίλια πρόσωπα της σύγχυσης

Οι αφηγήσεις για γερμανική κατοχή, συνομωσία εναντίον της όμορφης και πλούσιας Ελλάδας, για τα δήθεν θεμελιώδη διλήμματα ευρώ ή δραχμή, για την ανάγκη η δημόσια σφαίρα να ασχολείται με τα δημόσια οικονομικά και τις ρητορικές του χρέους, με τους ξένους (την-κατάρα-μας-ναχουν) δανειστές και την εθνική υποτέλεια είναι κάποιες από τις αφηγήσεις που –τέσσερα χρόνια μετά το ξέσπασμα- έχουν αποτελέσει το πρωτογενές υλικό για τις μέσες παραστάσεις κάμποσων ελλήνων περί αυτού που περιγράφεται ως οικονομική κρίση. Τώρα, το πώς τέτοιες μούφες πέρασαν σε μυαλά αρκετών ανθρώπων ως τα σπουδαία και τα τρανά της κρίσης ενδεχομένως σχετίζεται με το γεγονός πως στην παγκόσμια βιβλιογραφία που περιγράφει τις σύγχρονες κοινωνίες εμφανίζεται κι ο όρος «υπήκοοι».

Σχηματικά: εδώ και κάμποσα χρόνια γνωρίζουμε τεκμηριωμένα πως η ιδιωτική λαφυραγωγία επί της κοινωνικής εργασίας και του παραγόμενου πλούτου έχει οδηγήσει ανά άτακτα χρονικά διαστήματα τις κοινωνίες και τις ζωές σε νέες επιδεινούμενες διάρκειες. Στις καλές εποχές που όλοι χορεύουν στις πίστες της ευδαιμονίας προστατευμένοι από ένα τούλι που κρύβει τα διάφορα φαινόμενα «υπερπαραγωγής, υπερσυσσώρευσης κι απαξίωσης» κεφαλαίων και τις βασικές αντιφάσεις του τρόπου με τον οποίο οργανώνονται οι σημερινές κοινωνίες, όλα βαίνουν καλώς (για μεγάλο μέρος της κοινωνικής πυραμίδας). Όταν το τούλι σκίζεται αρχίζουν τα όργανα.

Εδώ και τρεις δεκαετίες, σχεδόν ολόκληρος ο πρώτος κόσμος (και φυσικά όχι μόνο) ζει σε διαδικασίες που έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά ώστε να δει κανείς ότι οι προσπάθειες των (νέο)φιλελεύθερων στρατηγικών να ηγεμονεύσουν στην παγκόσμια think tank των κοινωνιών απέδωσαν καρπούς. Απαντώντας στις κοινωνικές ανταρσίες των 60ς, οι κάτοικοι της ψηλότερης θέσης της πυραμίδας με την εξέλιξη των μηχανών και της τεχνολογίας κι αυξάνοντας την παραγωγικότητα της εργασίας, μεγιστοποιούσαν μεν ραγδαία και εξακολουθητικά τα κέρδη τους αλλά άνοιγαν μακροπρόθεσμα το λάκκο τους αφού, ενώ η αγοραστική δύναμη (σε πραγματικές μονάδες) ήταν σταθερή ή έπεφτε, τα «πάρα πολλά» παραγόμενα προϊόντα (κεφάλαια, υπηρεσίες) κινδύνευαν να παραμείνουν αδιάθετα και μη εξυπηρετούμενα. Το κερασάκι στην τούρτα ήταν ο ρωμαλέος και (Ω, τι μαγικός) τρόπος με τον οποίο ο χρηματοπιστωτισμός (σε όλες τις εκφάνσεις του) εισέρχεται στην κεντρικότητα των σύγχρονων στρατηγικών διαχείρισης του πράγματος που τιτλοφορείται «εργατική δύναμη» για να κεράσει αβέρτα δάνεια (φυσικά μόνο) ως τίτλους υποθήκευσης της μελλοντικής εργασίας των όψιμων ευτυχισμένων καταναλωτών πάσης φύσης. Με άλλα λόγια: η στιγμή των μη εξυπηρετούμενων δανείων της Lehman Brothers.

Συνοπτικά (λόγω της οικονομίας του κειμένου), ζούμε ως κοινωνίες στη φάση της υποτίμησης των ζώων (εργασίας, ελεύθερου χρόνου, φαντασίας) των ανθρώπων που κατοικούν στα χαμηλά της πυραμίδας, μια υποτίμηση με μορφή οικονομική, πολιτισμική, συνολική με σκοπό από τη μια να εδραιωθούν τα θεμέλια της κοινωνικής πυραμίδας -ενόςω θα παίζουν κλωτσιές οι πιο πάνω στους κάτω για να παν πιο κάτω- και από την άλλη να γίνει κάθε πιο συλλογική ενότητα (κρατική, διακρατική) περισσότερο(!) ανταγωνιστική σε μια σειρά από αλληλουχίες «βεντέτας» μεταξύ τους με κάθε κόστος. Με άλλα λόγια, οι κυρίαρχοι αυτού του κόσμου την ώρα που πολεμούν ο ένας τον άλλον ανελέητα ακριβώς μπορούν μονάχα να ενώνονται για να πουν στους από κάτω: «ζήστε με λιγότερα». Το

προφανές που μπαίνει, λοιπόν, δεν είναι άλλο πέρα από το θέμα του μισθού (σε όλες του τις εκφράσεις), το θέμα των εργασιακών σχέσεων, της ζωής μας και του χρόνου που μοιράζουμε. Να, για τι θα μπορούσαμε να μιλήσουμε αντί να αναλωνόμαστε στα ζητήματα υψηλής πολιτικής, να, γύρω από τι θα μπορούσαμε να πράξουμε τώρα, άμεσα, αντί να περιμένουμε τα κουρέματα και τις τρίχες.

Να ζήσουμε αλλιώς

Μπορούμε, πάντως –και όχι μόνο-, να εδαφικοποιήσουμε κάποιες (συγκεκριμένες) θέσεις ανασυγκρότησης και ανατροφοδότησης του πολιτικού μας σχεδίου. Εάν το πολιτικό μας σχέδιο οριστεί ως σημείο, το σημαίνον του είναι η ταξική μεροληψία και το σημαινόμνό του είναι η κοινωνική χρησιμότητα/διαθεσιμότητα. Επιλέγοντας την προσπάθεια να αναδειχθούν συγκεκριμένοι βασικοί κρίκοι εκμετάλλευσης (ανέργους, πρεκάρικες, πεντάμηνες και voucherάδες, πληττόμενους από όλη την βεντάλια της νέας σύνθεσης της εργατικής τάξης, μετανάστες εργάτες) στερεώνουμε μια τέτοια θέση προετοιμασίας και βαθαίνουμε την ενότητα μεταξύ αυτού που λέγεται παλιό και νέο προλεταριάτο, συνολικοποιούμε την αντίληψη για την κρίση ως σαφή ταξική διαμάχη που διεξάγεται στα περισσότερα πεδία του κοινωνικού αποκαλύπτοντας τι εννοούν οι ομιλούσες πολιτικές βιτρίνες όταν μιλάνε για «εθνική ενότητα», κάνουμε μια προσπάθεια να στήσουμε ένα συνεκτικό –στο βαθμό του εφικτού- αντιπαράδειγμα μέσα στις δεδομένες υλικές συνθήκες του τώρα. Το αντιπαράδειγμα της ζωής. Να το πούμε: Το Να Ζήσουμε Αλλιώς απαιτεί ενίοτε και μόχθο και μάχη και πισωγυρίσματα και εξόδους από τις μόνιμες επιπλοποιίες της (μικρο)ευτυχίας της μιας κάποιας καβάντζας. Το Να Ζήσουμε Αλλιώς συνεπάγεται το Να Στήσουμε Άλλες Κοινωνικές Σχέσεις. Σχέσεις που δε θα είναι «τέλειες» και «ευτυχισμένες» αλλά που θα επιτελούν το ελάχιστο: θα λογοκρίνουν το κυρίαρχο, θα παύουν να αναπαράγουν τη σαπίλα μιας ζωής σκατένιας. Σχέσεις κοινωνικές θα πει να σταθείς μακριά από τις συναλλαγές των εγωκεντρικών εαυτών που μετριούνται μόνο στο λογαριασμό κερδών και ζημιών, θα πει κόντρα στην ανοιχτή ή συγκαλυμμένη βία που μετατρέπει τη ζωή σε κάτι το διαχειριστικό, θα πει ενάντια στη γενίκευση των διαμεσολαβήσεων, ενάντια στην ενσωμάτωση του θεάματος και στους φετιχισμούς του εμπορεύματος, ενάντια στην ψυχρότητα, στον κυνισμό, στην απλωμένη μοναξιά που όσο πάει κι απλώνεται. Να αλλάζεις τον εαυτό σου αλλάζοντας τη ζωή, για να παραπέμψω σε ένα παλιό σύνθημα, είναι δική σου ευθύνη. Να μένεις ζωντανός και να ψάχνεις κι άλλους ζωντανούς και να συναντιέσαι μέσα στην πραγματικότητα είναι δική σου ευθύνη. Να αγαπάς σημαίνει να υποστηρίζεις την αγάπη σου, να ζεις σημαίνει να υποστηρίζεις τη ζωή σου. Τα νεκρά σώματα όσων σκοτώθηκαν γιατί αγάπησαν και πίστεψαν σε μια ζωή «πιο δίκαιη πιο ωραία» είναι πια το αλάτι της γης. Η αγάπη σημαίνει προπάντων αλληλεγγύη. Στα δύσκολα και στα εύκολα. Η αλληλεγγύη ξεκινά από την αφετηρία της ζωής, την επιθυμία να συνυπάρχεις με τους γύρω σου. Όταν η επιθυμία, (οι φροϋδικοί την είπαν λίμπιντο, οι λαϊκοί την είπαν καύλα) και μιλάω εδώ για την κοινωνική επιθυμία, συμπίπτει με την έκφραση ενός κοινωνικού συμφέροντος, ενός προτάγματος κοινωνικού, τότε μονάχα εμπειρίες-του-ορίζοντα γεννιούνται. Οι κομμουνάριοι της Belleville που έπεσαν μαχόμενοι στα οδοφράγματα της Κομμούνας του Παρισιού το 1871, και που εν τέλει συνετρίβησαν από τα όπλα των Βερσαλλιών στην πόλη των παιδιών του παραδείσου, αυτοί ήταν για βδομάδες ολόκληρες μεθυσμένοι, έτρωγαν κι έπιναν στα σπίτια των πλουσίων και των αριστοκρατών, τραγουδούσαν και χόρευαν για να ανεβάσουν το ηθικό τους, γλεντούσαν μαχόμενοι κι εξεγέρθηκαν πανηγυρίζοντας δημόσια για μια ζωή που δε χωράει στη σκληρή εργασία, στην καθημερινή μιζέρια και στην ιεραρχία, απαιτήσαν ζωή με αξιοπρέπεια κι αισθαντικότητα. Τέτοιες σκέψεις σε κάνουν να κοιτάς προς μια τέτοια οργανωμένη δράση, τέτοια δράση σε οδηγεί στην έμπρακτη άρνηση των ταξινόμησεων. Η ταξινόμηση που στήνει ο πόλος του

σύγχρονου κόσμου βάζει από τη μια την κοινωνική σχέση του κεφαλαίου και από την άλλη τη σχέση της εργασίας. Ή θα μιλήσουμε και για τις δυο μεριές ή για καμιά. Και θα μιλήσουμε και για τις δυο (αλλοίμονο) αρνούμενοι τη δυνατότητα αυτής της ίδιας της ταξινόμησης. Το να μιλάμε και να ασχολούμαστε με τα ζητήματα της εργασίας δεν μας κάνει ούτε «εργατιστές» ούτε λιβανιστήρια της εργατικής τάξης αλλά αντίθετα υπογραμμίζει ακριβώς αυτό: δεν μπορούμε να χειραφετηθούμε όσο στενάζουμε σιωπηλοί κάτω από το βάρος της εργασίας χωρίς να στήνουμε μια σύγχρονη κριτική ακριβώς πάνω στα ζητήματα της εργασίας! Είμαστε κομμάτια από την καινούρια σύνθεση της εργατικής τάξης μόνο στο βαθμό που αρνούμαστε να ταξινομηθούμε από τους από πάνω ως μέλη της. Είμαστε ενοικιαζόμενοι, άνεργοι, ελαστικοί, μπλοκάκηδες, απλήρωτοι μόνο επειδή αναγνωρίζουμε πολιτικά τους εαυτούς μας ως τέτοιους και για αυτό παλεύουμε να «ανατιμηθούμε» πολιτικά αλλά είμαστε ταυτόχρονα τέτοιοι μόνο επειδή επεξεργαζόμαστε σχέδια για μην είμαστε αυτό, για να μη μας αποσπούν δηλαδή τη δημιουργικότητα, να μη μας λεηλατούν το χρόνο και τη φαντασία μας ανενόχλητοι. Παραφράζοντας τον Μάρκος, είμαστε οι καινούριοι προλετάριοι και προλετάριας αλλά ταυτόχρονα είμαστε πολύ περισσότερα από αυτό.